

Μακεδονικά

Τόμ. 4, Αρ. 1 (1960)

Τέσσερες Βυζαντινοί καθολικοί κριταί λανθάνοντες εν βυζαντινώ γνωστώ κείμενω

Γ. Ι. Θεοχαρίδης

doi: [10.12681/makedonika.684](https://doi.org/10.12681/makedonika.684)

Copyright © 2014, Γ. Ι. Θεοχαρίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Θεοχαρίδης Γ. Ι. (1960). Τέσσερες Βυζαντινοί καθολικοί κριταί λανθάνοντες εν βυζαντινώ γνωστώ κείμενω. *Μακεδονικά*, 4(1), 495–500. <https://doi.org/10.12681/makedonika.684>

ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΚΑΘΟΛΙΚΟΙ ΚΡΙΤΑΙ ΛΑΘΑΝΟΝΤΕΣ ΕΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝῳ ΓΝΩΣΤῳ ΚΕΙΜΕΝῳ

Εἰς τὸν γνωστὸν βυζαντινὸν νεκρικὸν διάλογον, τὸν συγγραφέντα κατὰ τὸν τύπον τῶν «Νεκρικῶν διαλόγων» τοῦ Λουκιανοῦ καὶ ἐπιγραφόμενον «Ἐπιδημία Μάζαρι ἐν Ἄδου» γίνονται πολλάκις ἀστεία λογοπαίγνια, παραμορφώνοντα τὰ κύρια ὀνόματα καὶ τὰ ἐπίθετα προσώπων.¹ Τὰ λογοπαίγνια ταῦτα εἶναι πολλάκις διαφανῆ. Οὕτω π.χ. εἰς τοὺς «ξανθοὺς ὑπούλους»² διαβλέπομεν ἀμέσως τοὺς Ξανθοπούλους τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γνωστῆς μνησῆς τῶν Ξανθοπούλων, εἰς τὸν «πῶλον ἀργυρόν»³ τὸ ὄνομα Ἀργυρόπουλος κ.ο.κ. Πολλὰ ὅμως ἐκ τούτων ἀντέστησαν εἰς πᾶσαν προσπάθειάν κατανοήσεως τῶν τε παλαιότερων ἐκδοτῶν Hase καὶ Boissonade καὶ τοῦ Ellisson.

Ὁ Μ. Treu, διαπραγματευθεὶς περὶ τῆς ὅλης συνθέσεως τοῦ τριμεροῦς διαλόγου,⁴—κυρίως «Ἐπιδημία ἐν Ἄδου»,⁵ «Ὀνειρος μετὰ τὴν ἀναβίωσιν»,⁶ τρεῖς «Ἐπιστολαί»⁷—ὑπεστήριξε α) ὅτι ἡ κυρίως «Ἐπιδημία» ἐγράφη τὸν Ἰούλιον τοῦ 1414, ὁ «Ὀνειρος» τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1415 καὶ αἱ «Ἐπιστολαί» ἐντὸς τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1415,⁸ β) ὅτι ὁ Ὀλόβολος, μετὰ τοῦ ὁποίου διαλέγεται ὁ Μάζαρις εἰς τὸν Ἄδην, εἶναι ἱστορικὸν πρόσωπον, εἶναι οὗτος ὁ ἱατρός, ρήτωρ καὶ φιλόσοφος Μανουὴλ Ὀλόβολος, πρὸς τὸν ὁποῖον, εὐρισκόμενον προσωρινῶς εἰς Θεσσαλονίκην, γράφει ἑπιστολήν, δημοσιευομένην αὐτόθι ὑπὸ τοῦ Treu, ὁ Ἰωσήφ Βρυνένιος,⁹ καὶ γ) ὅτι ὁ

¹ Τὸν διάλογον ἐξέδωκεν, ὡς γνωστόν, ἐπὶ τῇ βάσει παλαιότερων ἐκδόσεων (τοῦ Hase καὶ τοῦ Boissonade) μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως καὶ σχολίων ὁ A. Ellisson, Timarion's und Mazaris' Fahrten in den Hades. Analekten der mittel- und neugriechischen Literatur. IV. Teil. I. Apt. Leipzig 1860. (Εἰς τὸ ἐξῆς E).

² E 201.

³ E 214.

⁴ M. Treu, Mazaris und Holobolos. Byzant. Zeitschrift I (1892), 86-97.

⁵ E 187 - 228.

⁶ E 229 - 248.

⁷ E 238 - 246, 247 - 248, 249 - 250.

⁸ Treu, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 88 - 89.

⁹ Treu, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 93 - 95. Δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸν κατὰ

Μάζαρις ἔδωκεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ Β΄ Παλαιολόγον, γνωρίζοντα ἤδη τὸ πρῶτον μέρος, τὸ δευτέρον καὶ τὸ τρίτον μέρος τοῦ διαλόγου ἐν Πελοποννήσῳ μεταξὺ 21 Ὀκτωβρίου 1415 καὶ πρὸ τοῦ Μαρτίου 1416, ἵνα διασκεδάσῃ τὸν αὐτοκράτορα κατὰ τὸν πλοῦν, ὅταν οὗτος ἐπέστρεφεν ἐκ Πελοποννήσου εἰς Κωνσταντινούπολιν.¹

Κατόπιν ὁ Τρεῦ, ἀσχολούμενος μὲ τὴν ταύτισιν πολλῶν ἐν τῷ διαλόγῳ ἐμφανιζομένων βυζαντινῶν προσώπων,² εὗρίσκει ὅτι ὀλίγα πληροφορία υπάρχουν διὰ τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ διαλόγου, αὐτὸν τοῦτον τὸν Μάζαριν. Γνωρίζει ἕνα Maximum Mazarium ἀπὸ τὸ Γλωσσάριον τοῦ Ducange καὶ ἕνα μοναχὸν Ἰωάννην Μάζαριν ἀπὸ τὰ Acta τῶν Miclosich - Müller, I, 371. Ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν τὸν Μάζαριν, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται εἰς τὸ σημειωματάριον ὑπαλλήλου τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν πρὸ ἐτῶν ὁ Σωκρ. Κουγέας.³ Εἰς τοῦτο ἀναφέρεται πρῶτον μὲν τὸ 1419/20⁴ Ἰωάννης Μάζαρις, σακελλίου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ τῆς Θεσσαλονίκης,⁵ ἔπειτα δὲ μερικὰ ὀνόματα προσώπων, ἐμφανιζόμενα τόσον εἰς τὸ ἐν λόγῳ σημειωματάριον, ὅσον καὶ εἰς τὸν διάλογον τοῦ Μάζαρι, οὕτω :

E 193 : Τζαμπλάκων ἐκεῖνος ὁ Καβαλλάριος.

K 149 ἀριθ. 59 : τοῦ τε Τζαμπλάκωνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Καβαλλάριου.

E 211 : τοῦ Ρίφα (Ρῆφα, χειρόγρ. = ρφ = ρεφερενδαρίου) Χαλκεοπούλου ἐκεῖνον.

K 145 ἀριθ. 15.20.—147 ἀριθ. 39.—148 ἀριθ. 50.52 : Σίμων Χαλκεόπουλος χαροτοφύλαξ - πρωτοπαπᾶς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης.

E 213 : τὸν ὁμοίως καπνίαν Ταρχανειώτην.

K 149 ἀριθ. 59 : τοῦ Ταρχανειώτου καὶ τῶν ἄλλων.

E 214 : Ἄλουσιάνος.

K 142 ἀριθ. 42.58 : Ἄλουσιάνος.

E. 214 : τοῦ τε Συρματθαίου τοῦ Χρυσογεφάλου.

K 149 ἀριθ. 54 : ὁ Ληζικὸς καὶ ὁ Χρυσοκέφαλος.

Οὕτω γεννᾶται ἡ ἐκκυστική ὑποψία, μήπως ὁ σακελλίου τῆς Θεσσαλονίκης Ἰωάννης ὁ Μάζαρις εἶναι ὁ συγγραφεὺς τοῦ διαλόγου καὶ μήπως τὸ

δύο αἰῶνας παλαιότερον ὁμώνυμον Μανουὴλ Ὀλόβωλον, περὶ τοῦ ὁποίου βλέπε Μ. T r e u ἐν Byzant. Zeitschrift 5 (1896), 538 - 559 καὶ Ε. Σ ι δ ε ρ ῖ δ η ν ἐν Ἐπετ. Ἐτ. Βυζ. Σπουδῶν 3 (1926), 1.8 κέ.

¹ T r e u, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 89.

² T r e u, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 91 - 93.

³ S. K u g é a s, Notizbuch eines Beamten der Metropolis in Thessalonike aus dem Anfang des XV. Jahrhunderts. Byzant. Zeitschrift 3 (1914 - 1920), 143 - 163. (Εἰς τὸ ἐξῆς Κ).

⁴ Διὰ τὴν χρονολογίαν βλ. Κ 155.

⁵ Κ 145 ἀριθ. 19 καὶ 146 ἀριθ. 35.

πρῶτον τοῦλάχιστον μέρος τοῦ διαλόγου, ἢ κυρίως Ἐπιδημία, ἐγγραφή ἐν Θεσσαλονίκη.

Πάντως ἀποτελεῖ διασκεδαστικὴν ἐνασχόλησιν τῆς βυζαντινῆς προσωπογραφίας ἢ ἀνακάλυψις καὶ τῶν εἰς τὰ μὴ διαφανῆ λογοπαίγνια ὑποκρυπτομένων ὀνομάτων καὶ ἢ ταύτισις, εἰ δυνατόν, αὐτῶν. Ὡς π.χ. εἰς τὸ «τῆς ὀπάρας Κυδωνίου ἢ προβάτου»¹ πρέπει ἀναμφισβητήτως νὰ ἴδωμεν τὸν Πρόχορον Κυδώνην, ἀλλὰ ποῖον ὄνομα ὑποκρύπτεται εἰς τὸ «μολυβδοχαλκόχρωον μαχητὰν ἐκεῖνον»;² Λίαν πιθανῶς εἰς Λαόνικος Χαλκοκονδύλης, πρόγονος τοῦ ἱστορικοῦ.

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὸ κύριον ἀντικείμενον τοῦ παρόντος σημειώματος. Εἰς τὸν διάλογον ὑπάρχει χωρίον, εἰς τὸ ὁποῖον ὑποκρύπτονται παιγνιωδῶς παραμορφωμένα τὰ ὀνόματα τεσσάρων «καθολικῶν κριτῶν» τῆς ἐποχῆς τοῦ Μάζαρι. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὁ Μάζαρις πιέζει μὲ ἐρωτήσεις τὸν Ὀλόβολον νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ τὰς τέσσαρας αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας λυπούμενος ἐν τῷ βίῳ ἀπέθανε καὶ κατήλθεν εἰς τὸν Ἄδην. Ὁ Ὀλόβολος φοβεῖται τὴν τιμωρίαν τῶν δικαστῶν τοῦ Ἄδου διὰ τοὺς ἐνθυμουμένους τὰ τοῦ βίου, πιεζόμενος ὁμως ὑπὸ τοῦ Μάζαρι ἀποφασίζει νὰ διηγηθῆ, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τῶν δικαστῶν, τῶν ὁποίων ἡ αὐστηρότης καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν ἐχεμύθειαν τοῦ Μάζαρι. Ἴδου τὸ χωρίον: «...Μόλις οὖν, ὁμως δ' εἴξας, ἢ ἐκεῖνος, ἀνακαθίσας, οὐτωςὶ πως εἶπόναι καὶ διηγησάμενος, πρῶτον μὲν τὰ δικαστῶν τῶν ἐν βίῳ ὀνόματα· ἄλλως γὰρ ἐν ἔδου καλοῦσι τοῦτους· τὸν μὲν γὰρ λέγουσιν οὐνοφάγον, μὴ τῆς εἰρήνης νόον, τὸν δὲ μόγων μεστόν, τὸν δ' ἄγκυραν ἀδικούτων, τὸν δὲ τέταρτον, σκαίων φύλακα».³ Οἱ τέσσαρες οὗτοι δικασταὶ εἶναι, ὡς ὁ ἀριθμὸς τῶν δεικνύει, τέσσαρες καθολικοὶ κριταὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μάζαρι, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ὑποκρύπτονται εἰς τὰ τέσσαρα λογοπαίγνια τοῦ ἀνωτέρω χωρίου, καὶ ὀνόματα καθολικῶν κριτῶν δὲν γνωρίζομεν πολλά. Θὰ προσπαθήσωμεν λοιπὸν νὰ τὰ εὑρωμεν.

Εἰς τὸ «οἰνοφάγον» δὲν ἢμπορεῖ παρὰ νὰ ὑποκρύπτεται τὸ βυζαντινὸν ὄνομα Φακρασῆς, ἐκ τοῦ φά(γ)ε· κρασί ἢ (καθαρεύουσα) οἶνον· φάγε= οἶνοφάγος. Εἶναι δὲ οὗτος «οὐ τῆς εἰρήνης νόος», ἀλλὰ τοῦ πολέμου βεβαίως, δηλαδὴ στρατιωτικός.

Εἰς τὸ «μόγων μεστόν» φαίνεται ὅτι εἰργάσθη ἢ αὐτὴ τεχνικῆ, ὅπως εἰς τὸ οἶνοφάγος· φακρασῆς, δηλαδὴ ὁ ἀρχαιότερος τύπος «μεστός» ἀντικαθιστᾷ νεώτερον, ὅπως τὸ ἀρχαιότερον «οἶνος» ἀντικαθιστᾷ τὸ «κρασί». Οὕτω τὸ «μεστός» ἀντικαθιστᾷ τὸ «γεμιστός» καὶ εἰς τὸ «μόγων μεστόν» ὑποκρύπτεται ὁ Γεώργιος Πλήθων ἢ Γεμιστός, ἐνῶ συγχρόνως διὰ τοῦ

¹ E 214.

² E 213.

³ E 199 - 200.

«μόγων» γίνεται ύπαινιγμός εις τὸς πνευματικούς κόπους τοῦ πολυγραφοτάτου Γεωργίου Πλήθωνος ἢ Γεμιστοῦ. Ὁ «γεμίτος μόχθους» λοιπὸν καθολικὸς κριτὴς εἶναι, λίαν πιθανῶς, ὁ πολυγραφοτάτος Γεώργιος Γεμιστός.

Ὅπως εἶναι γνωστόν, ἐκ τῶν τεσσάρων καθολικῶν κριτῶν οἱ δύο ἦσαν λαϊκοὶ καὶ οἱ δύο κληρικοί. Μέχρι τοῦδε ὁ Μάζαρις λογοπαικτεῖ μὲ τὰ ἐπίθετα τῶν δύο λαϊκῶν καθολικῶν κριτῶν, τοῦ Φακροσῆ καὶ τοῦ Γεμιστοῦ. Οἱ ἐπόμενοι δύο καθολικοὶ κριταὶ πρέπει νὰ εἶναι κληρικοί. Οὗτοι εἶναι συνήθως μητροπολίται καὶ οἱ μητροπολίται δὲν ἔχουν ἐπίθετον, δηλοῦνται δὲ μὲ τὸ μικρὸν τῶν ὄνομα (μοναχικὸν πάντοτε) καὶ μὲ τὸν ἐκκλησιαστικὸν τῶν τίτλων, π.χ. Μακάριος μητροπολίτης Νικομηδείας. Δὲν δίδουν οὕτω λαβὴν λογοπαιγνίου ἐπὶ τοῦ ἐπιθέτου τῶν. Δὲν συμβαίνει τοῦτο προκειμένου περὶ κληρικῶν ὑπαλλήλων μητροπόλεως, ὅπως π.χ. ὁ οἰκονόμος καὶ ταβουλλάριος τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Δημήτριος ὁ Διαβισθημέρης. Οὕτω εἰς τὸν τρίτον καθολικὸν κριτὴν, κληρικὸν αὐτόν, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται «ἄγκυρα τῶν ἀδικούντων», δηλαδή ὁ συγκρατῶν, ὡσπερ ἄγκυρα, τοὺς ἐτοιμοὺς νὰ ἀδικήσουν διὰ τοῦ φόβου τῆς αὐστηρότητός του, πρέπει νὰ ὑποκρύπτεται εἰς μητροπολίτην Ἄγκυρας. Ἄλλη δυνατότης λογοπαιγνίου ἐπὶ ὀνόματος μητροπολίτου δὲν ὑπάρχει. Ὁ ὑπαινιγμός γίνεται (μετὰ κολακείας καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ σχῆμα) εἰς τὴν ἀδέκαστον αὐστηρότητά του καὶ συγχρόνως διὰ τῆς παρομοιώσεως δηλοῦται καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς του τίτλος. Ὁ πολὺ γνωστός εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Μάζαρι καθολικὸς κριτὴς, μητροπολίτης Ἄγκυρας, δὲν ἐχρηάζετο περισσότερα διὰ νὰ δηλωθῇ.

Ὁ τέταρτος καθολικὸς κριτὴς, καὶ αὐτὸς κληρικός, ὑποδηλοῦται πάλιν διὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ του ἀξιώματος. Ὡς ἀνώτατος δικαστικὸς ἄρχων εἶναι φύλαξ τῶν νόμων (νομοφύλαξ), ἀλλὰ συγχρόνως τὸ ἐκκλησιαστικὸν του ἀξίωμα ἔχει δεύτερον συνθετικὸν πάλιν τὴν λέξιν φύλαξ, π.χ. χαρτοφύλαξ, σκευοφύλαξ. Οὕτω τὸ «νόμων φύλαξ» (νομοφύλαξ) καὶ τὸ «σκευῶν φύλαξ» (σκευοφύλαξ) ἔδωκαν τὸ «σκαιῶν φύλαξ», τὸ ὁποῖον παρηγεῖ πρὸς τὸ ἀξίωμα «σκευοφύλαξ» καὶ συγχρόνως διὰ τοῦ σκαιὸς=αὐστηρός, ἀναφερομένου εἰς τοὺς νόμους (dura lex), ὑποδηλοῦται καὶ τὸ δικαστικὸν του ἀξίωμα. Οἱ δύο λοιπὸν κληρικοὶ καθολικοὶ κριταὶ εἶναι εἰς μητροπολίτην Ἄγκυρας καὶ εἰς σκευοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ποιοὶ εἶναι ἀκριβέστερον οὗτοι, οἱ περὶ τὸ 1415 τέσσαρες καθολικοὶ κριταί; Αἱ ὑπὸ τοῦ P. Lemerle γενόμεναι ἐπιμελεῖς μελέται περὶ τῶν καθολικῶν κριτῶν¹ συνέλεξιν ἐκ τῶν γνωστῶν πηγῶν ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν πρὸ

¹ P. L e m e r l e, Le juge général des Grecs et la réforme judiciaire d' Andronic III. Mémoires Louis Petit, Bucarest 1948, 292-318. P. L e m e r l e, Recherches sur les institutions judiciaires à l'époque de Paléologues. Παγκάρπεια. Mélanges Henri Grégoire. Bruxelles 1949, 369-384. Πβλ. καὶ I.

τοῦ 1400 καὶ τῶν μετὰ τὸ 1400 καθολικῶν κριτῶν καὶ μεταξὺ αὐτῶν δὲν εὐρίσκονται οἱ ἡμέτεροι λαϊκοὶ καθολικοὶ κριταί, ὁ Φακρασῆς καὶ ὁ Γεμιστός. Ἐκ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ τοῦ Γρηγοῤᾤ εἶναι βεβαίως γνωστὸς ὁ πρωτοστράτωρ Γεώργιος Φακρασῆς, τὸν ὁποῖον οὗτοι πολλάκις ὀνομάζουσι στρατηγόν.¹ Ἄλλὰ περὶ τοῦ στρατιωτικοῦ τούτου οὐδαμῶς λέγεται ὅτι ἐγένετο ποτὲ καθολικὸς κριτῆς καὶ τὸ 1415 θὰ ἦτο οὗτος ὑπερῆλιξ τοῦλάχιστον, ἀφοῦ δρᾷ ὡς ὄριμος ἀνὴρ μεταξὺ 1342 καὶ 1351. Τοῦναντίον εἰς τὸ ἀναφερθὲν Σημειωματᾶριον τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἀναφέρεται «*δεφένσωρ*» Φακρασῆς² καὶ δεφένσωρ λέγεται ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλικοῦ σκερῶν τῶν καθολικῶν κριτῶν,³ πρόσωπον σημαντικόν, διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ Φακρασῆς οὗτος ἀναφέρεται ὡς δεφένσωρ τὸ 1421 βεβαίως⁴ καὶ δὲν εἶναι φρυσικὸν νὰ ἦτο οὗτος καθολικὸς κριτῆς τὸ 1415, ἔξ ἑτη προηγουμένως. Αἱ δυσκολίαι εἶναι ἀνυπέβλητοι ἄνευ νέων πληροφοριῶν νέων πηγῶν. Ἐν ὅμως παραμένει βέβαιον, ὅτι περὶ τὸ 1415 εἰς ἕκ τῶν δύο λαϊκῶν καθολικῶν κριτῶν εἶναι εἰς Φακρασῆς, στρατιωτικὸς τὸ ἐπάγγελμα.

Περὶ τοῦ δευτέρου λαϊκοῦ καθολικοῦ κριτοῦ, τοῦ Γεωργίου Πλήθωνος ἢ Γεμιστοῦ, ἐγνωρίζομεν ἤδη ὅτι οὗτος τὸ 1415 ἐν Πελοποννήσῳ διετέλει «*προστάτης ὧν καὶ ταῦτα τοῦ τῶν Ἑλλήνων μεγίστου δικαστηρίου*».⁵ Ἐξεφράσθησαν ὅμως ἀμφιβολίαι, ἐὰν ἦτο καθολικὸς κριτῆς, ἐπειδὴ δὲν ὀνομάζεται ἠητῶς οὗτος, καὶ ὁ Συρόπουλος τὸν Σχολάριον καὶ ὄχι τὸν Γεμιστὸν ὀνομάζει καθολικὸν κριτῆν.⁶ Ὁ θεσμὸς ὅμως τῶν τοπικῶν καὶ τῶν κινήτων καθολικῶν κριτῶν, τὸν ὁποῖον ἀπεκάλυψεν ὁ Lemerle⁷, καὶ τὸ λογοπαίγιον τοῦ Μάζαρι ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἀποκαταστήσουν τὸν Γεμιστὸν εἰς τὸ ἀξίωμα του τοῦ τοπικοῦ καθολικοῦ κριτοῦ τοῦ Μορέως, ἐνῶ ὁ Σχολάριος θὰ παραμείνῃ καθολικὸς κριτῆς τῶν Ῥωμαίων ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Περὶ μητροπολίτου Ἀγκύρας, καθολικοῦ κριτοῦ περὶ τὸ 1415, οὐδεμίαν πληροφορίαν ἔχομεν. Γνωρίζομεν ὅτι τὸ 1393 ὁ μητροπολίτης Νικομηδείας Μακάριος εἶναι καθολικὸς κριτῆς τῶν Ῥωμαίων.⁸ Μέχρι νεωτέρου εὐρήματος θὰ παραμείνῃ μόνον ἡ ἐνδειξις ἕκ τοῦ λογοπαιγνίου τοῦ Μάζαρι,

S' e n c' e n k o, Léon Bardales et les juges généraux, ou la corruption des incorruptibles. Byzantion 19 (1949), 247 - 259.

¹ Καντακ., Βόνν. II, 195, 11 (τοῦ 1342) - 585, 3 (τοῦ 1346) - Βόνν. III, 196, 3 (τοῦ 1351). Γρηγοῤᾤ., Βόνν. II, 627, 19.

² K 148 ἀριθ. 48.

³ L e m e r l e, Recherches σ. 373, σημ. 1 καὶ 2.

⁴ K 155 (= χρονολογία τοῦ K 148 ἀριθ. 48).

⁵ I. Π. Μ α μ α λ ά κ ι, Ὁ Γ. Γεμιστός ἐν Πελοποννήσῳ ἀπὸ τοῦ 1414 - 1437. Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορία. Θεσσαλονίκη 1939, σ. 36.

⁶ Μ α μ α λ ά κ ις, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 36/7.

⁷ L e m e r l e, Recherches, 377 - 380. L e m e r l e, Le juge, 315.

⁸ L e m e r l e, Recherches, 381. L e m e r l e, Le juge, 314. Εἰς τὴν

ὅτι περὶ τὸ 1415 καθολικὸς κριτὴς εἶναι ὁ μητροπολίτης Ἀγκύρας, ἀγνώστου ὄμως εἰς ἡμᾶς ὀνόματος. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν δεύτερον κληρικὸν καθολικὸν κριτὴν, τὸν Σκευοφύλακα, οὗτος εἶναι γνωστὸς ἐκ συνοδικῆς πράξεως τοῦ πατριάρχου Ματθαίου τοῦ Αἰγίου τοῦ ἔτους 1400.¹ Οὗτος εἶναι ὁ «μέγας σκευοφύλαξ τῆς... ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας διάκονος κύριε Ἰωάννης ὁ Συρόπουλος»,² καθολικὸς κριτὴς τὸ 1400 καὶ οὐδενὸς ἐμποδίζοντος καὶ τὸ 1415.

Οὕτω τὸ ἄνευ ἀξιώσεων σημεῖωμα τοῦτο, ἀγνοῦν ἐκ τοῦ ἀσείου τὸ σοβαρὸν, ἐπεχείρησε νὰ ὑπενθυμίῃ τὴν ὄχι ἀγνωστον ἀλλωστε σημασίαν τοιούτων κειμένων, ὅπως οἱ διάλογοι Τιμαρίων καὶ Μάζαρις, διὰ τὴν βυζαντινὴν προσωπογραφίαν, ἀποκαλύψαν τέσσαρας βυζαντινοὺς καθολικοὺς κριτὰς εἰς τὰ σχετικὰ λογοπαίγνια τοῦ διαλόγου τοῦ Μάζαρι.

Γ. Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ

περίπτωσιν μητροπολιτῶν καθολικῶν κριτῶν ἐμφανίζεται ἐν ζήτημα, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει ἀκόμη ἐξετασθῆ. Πῶς δηλονότι συμβιβάζεται ἡ ἀσκησις τοῦ λειτουργήματος τοῦ καθολικοῦ κριτοῦ, ἡ ἀπαιτούσα μακρὰν ἀπουσίαν τοῦ μητροπολίτου ἐκ τοῦ θρόνου του, μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν μητροπολιτικῶν καθηκόντων αὐτοῦ, τὰ ὅποια δὲν ἐπιτρέπουν μακρὰν ἀπουσίαν τοῦ μητροπολίτου. Καὶ ἐὰν ἀκόμη εἰς τὴν ἐν λόγῳ περίπτωσιν πρόκειται περὶ τιτουλῶν ἀπλῶς μητροπολιτῶν, τῶν ὁποίων αἱ ἐπαρχαὶ εὐρίσκονται ὑπὸ τοὺς Τούρκους, ὅπως φαίνεται νὰ εἶναι ὁ ἡμέτερος Ἀγκύρας, τὸ ζήτημα δὲν λύεται, ἀλλὰ λαμβάνει ἄλλην μορφήν. Τί ἀπέγιναν δηλαδὴ οἱ μητροπολιτικοὶ θρόνοι εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Τούρκων πρὸ τῆς Ἀλώσεως καταληφθεῖσας ἐπαρχίας. Ἐὰν παρέμειναν, ὅπως δεικνύει ἡ Ἐκθεσις τοῦ Ἀνδρονικοῦ τοῦ Γέροντος, ἀναφέρουσα ἕκτον τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Ἀγκύρας (Migne, P. Gr. 107, στ. 335), τότε ὁ ἡμέτερος Ἀγκύρας δὲν εἶναι ἀλοῦς τιτουλῶς, καὶ ἐπανερχόμεθα εἰς τὰς δυσκολίας τῆς πρώτης μορφῆς τοῦ ζητήματος. Ἐὰν κατηργήθησαν, τότε διατὶ ἀναφέρεται θρόνος Ἀγκύρας εἰς τὴν Ἐκθεσιν τοῦ Ἀνδρονικοῦ; Τὸ ζήτημα χεῖρε ἐξετάσως, ὡς ἐνδιαφέρον πολὺ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν.

¹ Miklosich - Müller, Acta patriarchatus II, 424.

² Lemerle, Recherches, 382.